

Kemiönsaaren kunnan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteena on tukea päiväkodeissa ja esikoulussa tehtävää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä.

Ohjausasiakirjassa *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018* todetaan, että ”Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri.”

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on ”antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ja ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa”.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa sanotaan, että kaikki lapset ovat tasa-arvoisia eikä ketään saa syrjiä ominaisuuksien, mielipiteiden tai alkuperän perusteella.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö on suunniteltava siten, että se aktiivisesti edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä estää syrjintää.

Yhdenvertainen kohtelu ei tarkoita, että kaikkia on kohdeltava samalla tavalla. Kaikilla lapsilla on syntyessään samat oikeudet, mutta ei samoja mahdollisuuksia. Varhaiskasvatuksen tärkeänä tehtävänä on antaa kaikille lapsille yhtäläiset mahdollisuudet.

Edistämällä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa pyrimme ehkäisemään kiusaamista.

Meidän on työssämme aktiivisesti edistettävä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja siten ehkäistävä syrjintää.

Tasa-arvo

Tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia yhteiskunnassa ja työelämässä sekä vallan ja resurssien oikeudenmukaista jakautumista. Usein puhutaan sekä muodollisesta tasa-arvosta, eli syrjimättömyydestä ja yhdenvertaisista oikeuksista ja kohtelusta, että tosiasiallisesta tasa-arvosta esimerkiksi poliittisten päätösten lopputulosten suhteen. Tasa-arvon käsite kattaa myös sukupuolen moninaisuuden eli hyväksyy ajatuksen, että sukupuolia on enemmän kuin kaksi.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat perusoikeuksia ja tarkoittavat periaatteessa samaa asiaa: syrjimättömyyden ja tasavertaisten mahdollisuuksien varmistamista kaikille sukupuolesta, etnisestä taustasta, kielestä, kansalaisuudesta, iästä, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, uskonnosta, vakaumuksesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. Muihin syrjintäperusteisiin viitattaessa käytetään yhdenvertaisuus-käsitettä.

Tasa-arvo tarkoittaa, että kaikille ihmisille, niin lapsille kuin aikuisille, annetaan yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet sukupuolesta tai muusta taustasta riippumatta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää, että lapset ovat tasa-arvoisessa asemassa aikuisiin nähden. Vammaisia lapsia on kohdeltava yhdenvertaisesti muihin lapsiin nähden, ja heitä on kohdeltava yksilöinä. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kohdelluksi kunnioittavasti sekä oppia ja kehittyä turvallisessa ympäristössä.

Jokaisella lapsella on oikeus voida hyvin ja tuntea olonsa turvalliseksi.

Ketään ei saa syrjiä, häiritä tai kohdella loukkaavasti.

Välitön syrjintä

Välitön eli suora syrjintä tarkoittaa, että henkilöä kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan tai kohdeltaisiin vastaavassa tilanteessa. Esimerkkejä välittömästä syrjinnästä:

- Lapsesta puhutaan kolmannessa persoonassa, vaikka lapsi ymmärtää, mitä sanotaan.
- Henkilöstö puhuu ”vammaisesta lapsesta”, ”diabeteslapsesta” jne.

Välillinen syrjintä

Välillinen eli epäsuora syrjintä tarkoittaa, että kohtelemme lapsia samalla tavalla, vaikka se voi olla epäoikeudenmukaista lapsia kohtaan. Esimerkkejä välillisestä syrjinnästä:

- Vammaisen lapsen epäoikeudenmukainen kohtelu. Toimintaa ei sopeuteta niin, että lapsi voi osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa.
- Sateenkaariperheiden lasten odotetaan mukautuvan perheisiin liittyviin normeihin, ilman että niitä sopeutetaan heidän omiin perhesuhteisiinsa.
- Eri juhlapyhiiä viettävien lasten odotetaan ymmärtävän ja osallistuvan kuten muidenkin lasten.

Häirintä

Häirintä on toisen ihmisen ihmisarvoa loukkaavaa käytöstä. Se voi liittyä esimerkiksi sukupuoleen, etnisyyteen, uskontoon, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen. Käytöksen kohteena oleva on se, joka määrittelee, minkä hän kokee loukkaavaksi. Tämän vuoksi yhden henkilön kokema häirintä ei välttämättä ole jonkun toisen mielestä ollenkaan häirintää. Siksi on tärkeää ilmoittaa toiselle, mikäli kokee tietynlaisen käytöksen häirinnäksi! Esimerkkejä häirinnästä voivat olla:

- sanalliset uhkaukset, nimittely
- fyysiset teot, kuten lyöminen tai töniminen
- ulkopuolelle jättäminen, ilveily
- tekstit tai kuvat
- kiusaaminen

Vammaiset lapset

Vammaisella lapsella on ensisijaisesti oikeus olla lapsi, jolla on samat mahdollisuudet leikkeihin, kavereihin ja vapaa-ajan harrastuksiin kuin muillakin lapsilla. Lapsella on myös oikeus erityiseen suojeluun. Toiminnan suunnittelussa on otettava huomioon lapsen osallistumiskyky. Fyysistä ympäristöä tulee sopeuttaa siten, että lapsella on mahdollisuus liikkua päiväkodissa.

Etnisyys ja uskonto

Lapsen on etnisestä taustastaan riippumatta tunnettava, että hänet nähdään ja että hän on osallinen, ja hänen on saatava vahvistusta identiteettiinsä. Jokaisella lapsella on oikeus oman uskoonsa tai muuhun elämänkatsomukseen.

- Eri juhlapäivät voidaan huomioida ja niistä voidaan keskustella.
- Kirjojen tai kertomusten kautta lapset tuntevat itsensä nähdyiksi etnisestä kuuluvuudesta riippumatta.
- On tärkeä muistaa, että olemme kaikki yhtä arvokkaita ja tärkeitä!

Sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu

Sen varmistamiseksi, että kaikki lapset voivat tunnistaa ja ilmaista sukupuolensa eri tavoin, on tärkeää, ettemme ota lapsen sukupuolta itsestäänselvyytenä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee eri tavoin ottaa huomioon erilaisia perheasetelmiä.

- Mikäli jotakuta lasta arvostellaan esimerkiksi siitä, että hänellä on tytön tai pojan vaatteet, asiasta keskustellaan.
- Esimerkiksi kirjojen avulla voidaan keskustella erilaisista perhemuodoista. Lapsella voi esimerkiksi olla kaksi isää tai ainoastaan äiti.
- Puhuttelemmme lapsia nimillä sen sijaan, että puhuisimme ”pojista” ja ”tytöistä”.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tavoitteet

- Aikuisten tulee toimia hyvinä esikuvina toisilleen ja lapsille.
- Kaikki erilaisuudet hyväksytään.
- Kuuntelemme toisiamme, ja kaikkien ääni ansaitsee tulla kuulluksi. Käyttydymme kunnioittavasti kaikkia kohtaan.
- Olemme tarkkaavaisia ja puutumme heti, jos lasta tai aikuista syrjitään.
- Huolehdimme toisistamme.
- Käytämme huoliteltua kieltä.
- Kohtelemme huoltajia tasapuolisesti.
- Hyödynnämme ICDP:tä kanssakäymisessämme lasten kanssa.

- Hyödynnämme pienryhmätoimintaa, jolloin havainnointi on helpompaa.
- Tuomme esiin päiväkodin arvopohjaa.
- Arvopohjatyötä visualisoidaan ja selkiytetään lasten tasoon sopivaksi.
- Henkilökunta vastaa yhdenvertaisuussuunnitelman esittelystä huoltajille, kun lapsi aloittaa päiväkodissa. Sama koskee opiskelijoita ja sijaisia.

Konkreettisia vinkkejä

- tukimerkit, laulut ja lorut
- aiheeseen liittyvät kirjat, ks. liitteenä oleva kirjallisuusluettelo
- käynti työkeskuksessa
- kommunikointi tukimerkeillä tai käsillä näyttäminen
- syöminen silmät peitettyinä
- ”väärällä” kädellä syöminen
- sormiaakkosten kokeilu
- aiheeseen liittyvät värityskuvat
- Minna Canthin päivän (19.3.) ja Downin syndrooma -päivän (21.3.) huomioiminen
- oikeakätisille mitella oikeaan käteen

On tärkeää, että lapset saavat kasvaa ympäristössä, jossa erilaisuus hyväksytään. Jokaisen tulee saada olla oma itsensä. Jokainen lapsi tulee nähdä yksilönä, mutta myös osana ryhmää.

Lasten tulee saada kasvaa turvallisessa ympäristössä, jossa saa tehdä virheitä ja kokeilla uudelleen.

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioituksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä.

Tasa-arvotyössä pyritään antamaan kaikille lapsille enemmän pelivaraa, ei vain toiselle sukupuolelle. Tavoitteena on lisätä kaikkien lasten liikkumavaraa, lisätä kavereiden määrää ja kunnioittaa muita ja itseään.

Kasvattajana on tiedostettava ja pyrittävä antamaan kaikille lapsille yhtä paljon huomiota. Emmekä saa unohtaa yhtä erittäin tärkeää asiaa:

JOKAISEN ON SAATAVA OLLA OMA ITSENSÄ!

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta käsitellään teemaviikon aikana 15.3.–19.3.2021.

Huomioimme Minna Canthin päivän 19.3. ja Downin syndrooma -päivän ("Sukat rokkaamaan") 21.3. Kukin yksikkö/ryhmä pohtii, miten aihetta halutaan tuoda esiin viikon aikana ja miten sen parissa työskennellään. Ottakaa lapset mukaan suunnitteluun ja osallistakaa heidät mukaan työhön. Henkilöstö voi joko kyseisen viikon yhteydessä tai muulloin kevään aikana havainnoida työskentelytapansa videokameran avulla. Tämä tehdään yhdessä kollegan kanssa ja siinä ryhmässä, jossa kukin normaalisti työskentelee. Asiasta keskustellaan tiimin ryhmäsuunnittelussa. Liitteessä on vinkkejä menettelytavoista ja asioista, jotka on hyvä huomioida. Joskus voi olla hyvä tarkastella itseään ja huomata asioita, joita ei muuten tule ajatelleeksi.

Suunnitelman laatineeseen työryhmään kuuluivat: Desiré Roman, Eivor Mattsson ja Annika Holmberg

Lasten havainnointi antaa hyvän käsityksen siitä, miten lapset leikkivät ja toimivat ryhmässä. Havainnointi voidaan toteuttaa eri tavoin. Seuraavassa on muutama vinkki:

Valitse havainnoinnin KOHDE:

Voit havainnoida joko yhtä tai useampaa lasta kerrallaan. Havainnoinnin kohteena voi olla esimerkiksi Tiina.

Voit myös havainnoida leikkitilannetta, kuten rakennusleikkiä tai kotileikkiä.

Toteutus:

Päätä havainnoinnin pituus, esim. viisi minuuttia. Ei kannata ottaa liian pitkää aikajaksoa. Ota paperia ja kynä, istuudu ja kirjoita muistiin näkemäsi. Kirjoittamisessa on oltava nopea.

Esimerkki: Liisalla on muutama rakennuspalikka, hän hakee lisää laatikosta, hän rakentaa tornin. Lauri ryömii kohti tornia ja tarttuu siihen kiinni, torni romahtaa... jne.

Esimerkki: Leikkikeittiössä on viisi lasta. Kalle paistaa ruokaa. Ville yrittää mennä mukaan, mutta ei löydä paistinpannaa. He puhuvat keskenään. Tiina lähtee pois keittiönurkkauksesta... jne.

Kirjoita muistiin AINOASTAAN se, mitä näet.**Jälkeenpäin:**

Käy läpi muistiinpanosi. Jos teksti on epäselvä, kirjoita se puhtaaksi.

Tämän jälkeen pohdi tilanteita ja kirjoita ylös ajatuksia.

Esimerkki: Liisa vaikutti pitävän palikoilla rakentamisesta, mutta kun Lauri tuli ja hajotti tornin, heille tuli riitaa. Riita saatiin kuitenkin sovittua niin, että... jne.

Esimerkki: Lapset viihtyivät keittiöleikin parissa. Tiina ei kuitenkaan pitänyt leikistä, minkä uskon johtuneen siitä, ettei hän saanut päättää, mitä ruokaa laitetaan... jne.

Tämänkaltaisen lasten havainnointi auttaa ymmärtämään, miten leikki toimii ja miten yksittäinen lapsi toimii leikissä. Samalla harjoitat herkkäkuuloisuutta ja opit tunnistamaan paremmin, miten ryhmän lapset voivat sekä sen, jos joku lapsista kokee leikin epämiellyttäväksi.

Kirjoja tasa-arvosta ja yhdenvertaisesta kohtelusta

(Nämä kirjat ovat saatavilla Silvan päiväkodissa ja niitä saa vapaasti lainata!)

Suomenkieliset kirjat:

Missä olet prinssi Hurmelo Sylvie Misslin Amandie Piu

Rumpali Disney

Topi ja Tessu Disney

Kroko mekossa Jeanne Willis Stephanie Laberis

Voihan vammainen Heini Saraste & Kalle Könkkölä

Mennään jo naapuriin Salla Savolainen

Mur, eli karhu Kaisa Happonen Anne Vasko

Liian pieni Putti Ingrid Flygars

Ruotsinkieliset kirjat:

Hemma hela sommaren Elin Johansson & Ellen Ekman

Morris Mickelblad och den orangeröda klänningen Christine Baldacchino

Stora boken om Bill och Bolla ... han så klok och hon en stolla Gunilla Bergström

Min pappa och jag Nari Hong

Tom Andre` Neves

Jadekaninens gryta Milena Parland

Familjejakten Jesper Lundqvist och Daniel Sjö

Veckan före barnbidraget Elin Johansson och Ellen Ekman

Pojken och havet Sofia Hedman Emelie Gårdeler

Sofia med knuff och alla känslorna Annelie Strömberg Johanna Sandberg

Sofia med knuff Annelie Strömberg Johanna Sandberg

Världens mamma och en katt Kristina Murray Brodin

Alvas nya bästis Pernilla Gese`n

Vi letar skatt Jesper Lundqvist Marcus Gunnar Pettersson

Du är för liten Pytte Ingrid Flygare

Pricken Margret Rey

Williams rättvisa kompisar Marie Bosson Rydell

Lilla storasyster Gudrun Lundberg

Flingan Sassa Buregren och Maud Mangold

Oj, vilken tur Lars Rudebjer

Varför är mamman arg Kristina Murray Brodin Bettina Johansson

Varför gråter pappan Kristina Murray Brodin Bettina Johansson

Vad vill du bli när du blir stor Pamela von Sabljar Janette Bornmarker

Lisätietoa kirjoista ja niiden saatavuudesta: <https://blanka.finna.fi/List/586828?lng=fi>

Suomenkieliset kirjat:

Agnello, Elena: *Minä olen Alex*

Anholt, Catherine; Anholt, Laurence; Rintamäki Raija: *Ystävät ympäri maailma*

Bell, Niina: *Leppäkerttu ilman pilkkuja*

Cruz Carlos da: *Päivä maapallolla*

Happonen, Kaisa: *Mur, eli karhu*

Härmälä, Anna; Ivlas, Mirjan: *Sinä et kuulu tänne, Beiron*

Issakainen, Tytti: *Atte ja Anna: rauha kantaa*

Juusola, Mervi: *Kuinka minusta tuli rohkea*

Katajavuori, Riina: *Mennään jo naapuriin*

Kirkkopelto, Katri: *Molli ja kumma*

Kontio, Tomi: *Koira nimeltä Kissa*

Kuusela, Anne-Maria: *Puspus Pusukala tahtoo leikkiin*

Laajarinne, Jukka: *Elina Vieraalla maalla*

Laurila Natalia: *Mamumuksut: suomea leikki-ikäisille*

Marttinen, Tittamari; Salminen, Aiju: *Ikioma perheeni*

McDonald, Avril: *Jukka Hukka ja hirveä harmi: itseluottamuksen vahvistaminen*

McDonald Avril: *Jukka Hukka ja kirjava takki: ystävällisyys ja toisten huomioiminen*

Nousiainen, Inka: *Olematon Olga*

Parr, Todd: *Rauhakirja*

Pelliccioni, Sanna: *Meidän piti lähteä (sanaton kirja)*

Saxon, Victoria: *Ainoa laatuaan*

Teräs, Mila: *Aurinkolinnut*

Venho, Johanna: *Kaksi päätä ja kahdeksan jalkaa*

Willis, Jeanne: *Kroko mekossa.*

Ruotsinkieliset kirjat:

Anemyr, Nathea: *Sockerdrottningen i landet annorlunda*

Anrell, Lasse: *Vi och dom andra*

Berg, Sara: *Pyret & pingvinpapporna*

Bosson Rydell, Marie: *Williams kompisar*

Brooks, Ben: *Sagor för barn som vågar vara annorlunda*

Brooks, Felicity: *Allt om familjer*
Cronstam, Tony: *Snipp och Snopp och dumma nya flickan*
Cronstam, Tony: *Snipp och Snopp – lika eller olika?*
Crowther, kitty: *Min vän Jim*
Dahlström, Anders: *William monsterjägaren*
Gahrton, Måns: *Bosse och Bella*
Gerge, Anna: *Det är jag som är räven: om att hitta hem i världen*
Henriksen, Hilde: *Citronlemonaden*
Härmälä, Anna: *Du hör inte hit, Beiron*
Johansson, Elin: *Hemma hela sommaren*
Johansson, Elin: *Veckan före barnbidraget*
Karlsson, Ylva: *Jag och alla*
Lima de Faria, Alice: *Fågelfesten*
Buregren, Sassa: *Flingan*
Mjölner, Linda, Sundquist, Ellen: *Lilla Quains får en storebror*
Moore-Mallinos, Jennifer: *Fábrega, Marta: Så olika! Så lika! [om mångfald och allas lika värde]*
Nilsson, Moni: *Kompisen blir arg*
Paananen, Minna: *Stjärnfamiljer: en bok om kärlek och att leva tillsammans*
Parachini-Deny, Juliette: *Pappa, pappa och jag*
Pelliccioni, Sanna: *Meidän piti lähteä (en ordlös bok)*
Pierrou, Tove: *Honungsmjök för tre*
Salinas, Veronica; Engman, Camilla; Malmsten, Bodil: *Resan*
Stalfelt, Pernilla: *Vem är du? En bok om tolerans*
Willis, Jeanne: *Klackodilen*
Wolde, Gunilla: *Annorlunda Emma och Per*
Xu, Lu: *Räven, farfar och jag*
Öberg, Helena: *Din tur, Adrian*
Temaväska: *Olika men ändå så lika*

Teemakassi: *Erilaisia mutta samanlaisia*

Omien toimintatapojen havainnointi esimerkiksi kameran tai tabletin avulla on tehokas tapa huomata asioita, jotka muutoin ovat vaikeasti havaittavissa. Seuraavassa on lueteltu asioita, jotka on hyvä ottaa huomioon:

- Työskentelytapojen kuvaamisen tarkoituksena ei ole löytää virheitä itsestään kasvattajana tai arvostella toisia. Tarkoituksena on nähdä työtavoissamme luomamme mallit ja sen kautta pyrkiä kehittymään.
- Ennen kuvaamisen aloittamista on tärkeää ilmoittaa vanhemmille, että kuvaaminen tehdään kasvatushenkilöstön kehittämistarkoituksessa. Lisäksi kerrotaan aineiston käyttötavasta eli että ainoastaan kuvauksessa mukana olevat työntekijät näkevät aineiston ja että aineisto hävitetään. Tutustukaa videokameraan etukäteen ja harjoitelkaa kuvaamista ennen aloittamista.
- Mahdollisuuksien mukaan voitte joko kuvata toisianne tai kuvata kamera kiinnitettynä n. 10–20 minuuttia tai lyhyemmän ajan.
- Kertokaa lapsille, miksi kuvaatte, ja että vain henkilökunta katsoo ja analysoi kuvamateriaalia.
- Varatkaa aikaa kuvamateriaalin katsomiseen. Antakaa kuvattavan katsoa materiaali ensin yksin, jolloin sen yhdessä katsominen kollegan kanssa tuntuu vähän turvallisemmalta.
- Havainnoikaa aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja keskittykää siihen, miten aikuinen kohtelee lapsia. Kiinnittäkää myös huomiota työmenetelmiin ja työn organisointiin.
- On tärkeää nostaa esiin myönteiset asiat, mutta lisäksi myös havainnoida kehittämiskohteita.
- Onko esimerkiksi tyttöjen ja poikien kohtelussa eroja? Tulevatko kaikki lapset huomioiduksi yhtä monta kertaa?
- Miettikää yhdessä, mitä asioita voitaisiin kehittää ja mitä voitaisiin tehdä toisella tavalla.
- Jos siihen on mahdollisuus, kuvaaminen voidaan tehdä uudelleen jonkin ajan kuluttua ja verrata, onko tapahtunut muutosta tai kehitystä.
- Yrittäkää olla avoimin mielin ja hyödyntää videohavainnointia mahdollisuutena oppia näkemään toimintaa uusin silmin. Se johtaa usein uusiin ideoihin!

Seuraavassa on esimerkkejä kysymyksistä, joista voi keskustella vanhempien lasten kanssa. Sitä kautta voidaan saada selville, miten he kokevat, että tasa-arvo ja yhdenvertainen kohtelu toteutuvat päiväkodissa.

Tuletko mielelläsi päiväkotiin?

Tunnetko olosi turvalliseksi päiväkodissa?

Voitko leikkiä niitä leikkejä, joita itse haluat leikkiä?

Voitko leikkiä poikien kanssa?

Voitko leikkiä tyttöjen kanssa?

Kehottavatko päiväkodin työntekijät tyttöjä ja poikia leikkimään yhdessä?

Kannustetaanko sekä tyttöjä että poikia yhtä paljon?

Suositaanko päiväkodissa enemmän tyttöjä kuin poikia?

Suositaanko päiväkodissa enemmän poikia kuin tyttöjä?

Onko sinua kiusattu ulkonäkösi takia?

Kiusataanko lapsia erilaisuuden takia?

Uskallatko kertoa aikuisille epämiellyttävistä asioista?

Uskallatko olla oma itsesi päiväkodissa?